

Fra åpning av kraftstasjonen Lyseløten 2 i september 2018. Den ærste gamle Lyseløten kraftverk. Vannkraft-skatten fører til for få slike investeringer og nødvendige oppgraderinger.

✉ MÅ CHRISTENSEN

Lei av å være melkeku for staten

KRONIKK: Kommunale vannkraftiere er offer for en skattepolitikk som overløper stadig større verdier fra eierkommuner til statskassen.

Kari Nessa Nordtun
Ordfører i Stavanger (Ap)

Ida Staberg
Ordfører i Indstadv (Sp)

Dag Olav Tennfjord
Fylkesleder, Høyre og Romsdal Høyre

Hvert eneste år melker staten norske kommuner for millioner. I Stavanger regionen alene har kommunene i en tidsperiode gått glipp av 700 millioner kroner som kunne gått til velferdsproduksjon.

Bølgeberegninger THEMA Consulting Group har gjort, er nettoinntekten i skatteprovenyet til staten fra vannkraftproduksjon på ca. 14 milliarder kroner i perioden 2007-2029.

Energiselskapet Lyses eiere er derfor ikke alene om å se en stadig større del av verdiskapingen bli sløst inn i statskassen. Kommunale eiere av vannkraftproduksjon i Troms og Finnmark, Nordland, Trøndelag, Innlandet, Møre og Romsdal, Vestland, Viken, Agder og Vestfold og Telemark er del av den samme utviklingen.

Rettferdig fordeling

Kommunale eiere av norsk vannkraftproduksjon sitter på det mange smakter om som «arveselsbet». Kommune har eierskap til store verdier som skulle gått til velferdsproduksjon lokalt, men sitter igjen med en stadig mindre del av kaken. Kan en tredel av verdiskapingen fra norsk vannkraftproduksjon blir igjen hos lokale eier- og vertskommuner. Resten tar staten.

Den viktigste årsaken til at staten har kunnet stikke hånden stadig dypere ned i bonningkrukken, er manglende organisering. Mens andre interessenter er godt

organisert, har kommunale eiere av vannkraft gått alle-negang og vært enkle å spille utover sidelinjen. Dette ønsker *Nettverk for kommunale vannkraftiere* å gjøre noe med. Vi vil samle lokalpolitikere fra hele landet i kampen for en mer rettferdig fordeling av verdiskapingen – til det beste for lokalsamfunnene våre.

Lei av å være melkeku

Vannkraften er nøkkelen til det norske fornybar-samfunnet. Det var utbyggingen av vannkraften som gjorde Norge til en industrinasjon og la grunnlaget for den norske velferdsstaten for godt over hundre år siden. Og det er vannkraften som fortsatt vil være ryggraden i kraftsystemet og bringe oss over i fornybar-samfunnet. Eierkommunene er derfor en del av løsningen på elektrifisering av samfunnet, og vi bør ikke lenger finne oss i bare å bli behandlet som en melkeku for staten.

Norge har ca. 1500 vannkraftverk med en samlet årsproduksjon på rundt 135 TWh. Mange av vannkraftverkene ble bygget på 1960-tallet og nærmer seg teknisk levetid. Derfor er det stort behov for rehabiliteringer for å opprettholde dagens produksjon, samtidig som det for mange av anleggene vil være mulig å øke produksjonen gjennom en oppgradering.

Ikke godt nok

Skatteytelsen har i en årrekke vært en barriere for viktige investeringer i regulær vannkraft.

I mange tilfeller har kun strengt nødvendige investeringer blitt gjennomført, og potensialet i vannkraften har ikke blitt hentet ut. Incentivene for å investere i regulær vannkraft er blitt bedre etter at Stortinget ved behandling av statsbudsjettet for 2021 vedtok at grunn-

renteskatten fra og med i år skal utformes som en konstantrømskatt. Dette vil gjøre det mer attraktivt å investere i opprusting og utvidelse av gamle kraftverk.

Men desverre ble det ikke vedtatt endringer i grunnrente-skattenedelen for investeringer som er gjennomført før 2021. Dermed kommer heller ikke stortingsflertallets vedtak kommunale eier- og vertskommuner til gode. Grunnrenteskatten vil fortsatt i sin helhet tilfalle staten på bekostning av velferdsproduksjon i kommunene.

Grunntrenteskatten er uttrykk for den meråvaktningen som teoretisk sett oppstår ved utnyttelsen av en knapp naturressurs som utbyggbare vannfall i Norge utgjør. Da grunnrenteskatten ble innført i 1997, var skattesatsen 27 prosent. I 2019 var skattesatsen økt til 37 prosent.

Lokal velferdsproduksjon

Skihende regjeringer har de siste tiårene funnet det betimelig å innrette grunnrenteskatten på en måte som i stadig større grad overfører verdier fra kommunene til staten. For vertskommuner har det gjort at grunnlaget for å beregne formuesverdi og eiendomsrett av vannkraftproduksjonen er blitt redusert, noe som igjen fører til lavere skattetrykk. Mens eierkommunene har måttet finne seg i et størrelsesmessig grunnrenteskatt som har ført til lavere utbytte.

Beregninger THEMA Consulting Group har gjort for Lysen viser at grunnrenteskatten økte med 800 millioner kroner i perioden 2007-2027. Selskapskatten er riktignok redusert i samme periode, men skattebelastningen har totalt sett økt med 700 millioner kroner. Dette er penger eierne har gått glipp av, og som kunne blitt brukt til mer velferdsproduksjon i kommunene – som skole, barnehager og eldreomsorg.

Tilsvarende tap har andre kommuner med eierskap i vannkraftselskap blitt påført. *Nettverk for kommunale vannkraftiere* vil ha endringer i inntektningen av grunnrenteskatten slått ut en større del av verdiskapingen blir igjen hos eier- og vertskommuner.

Kun en tredel av verdiskapingen fra norsk vannkraftproduksjon blir igjen hos lokale eier- og vertskommuner. Resten tar staten.